MERITUM

Pismo Podkarpackiego Kuratora Oświaty nr 5 (25) lipiec-sierpień 2019

Szanowni Państwo
Dyrektorzy szkół i placówek
w województwie podkarpackim

Wraz z pierwszym września uroczyście inaugurujemy nowy rok szkolny. Warto pamiętać o tym, że dla niektórych uczniów i ich rodziców to prawdziwa rewolucyjna zmiana w życiu i przygoda. Na pewno dla wszystkich pierwszoklasistów będzie to nowe doświadczenie szkoły niezależnie od tego czy mają lat siedem, czy naście. Jestem przekonana, że jesteśmy w stanie sprostać związanym z tym oczekiwaniom. Dzień inauguracji zbiega się również z ważną, bo siedemdziesiątą rocznicą wybuchu II wojny światowej.

Mam nadzieję, że w Waszych społecznościach pozytywnie odpowiedzieliście na apel Rady Dzieci i Młodzieży Rzeczypospolitej Polskiej, działającej przy Ministrze Edukacji Narodowej, która wystąpiła z inicjatywą organizacji akcji pn. „Przerwany marsz…". To niewątpliwie okazja do tego, aby w inauguracji roku szkolnego uczestniczyć wspólnie z babciami, dziadkami, a może osobami samotnymi, mieszkającymi w danym regionie, a wywodzącymi się z pokolenia Dzieci Wojny. Akcja 2 września 2019 r. to symboliczny akt dokończenia, przerwanego przez fakt wybuchu II wojny światowej, marszu do szkoły ówczesnej młodzieży. To właśnie Historia w brutalny sposób przerwała dzieciństwo milionów dzieci i zmieniła ich losy.

Zachęcam, by 2 września stworzyć możliwość międzypokoleniowego dialogu, który będzie cennym doświadczeniem dla uczniów, a młodsze i starsze pokolenia będą mogły wspólnie w ten sposób przywitać nowy rok szkolny w całej Polsce. Z nowym otwarciem na nadchodzące miesiące życzę Państwu wielu ciekawych inspiracji do rozwoju osobowego i zawodowego. Niech przykładem pożądanej drogi będą artykuły, które polecamy Waszej uwadze w tym numerze „Meritum".

Małgorzata Rauch
Podkarpacki Kurator Oświaty

PRZYKŁADY DOBREJ PRAKTYKI

Plan daltoński w wychowaniu przedszkolnym - odpowiedzialność, samodzielność i współpraca - skuteczne rozwiązanie uwzględniające potrzeby i możliwości każdego dziecka

Motto edukacji daltońskiej

Jeśli szanujemy dziecko i podążamy za jego możliwościami, to może ono zrobić więcej, niż od niego oczekujemy, a wszystko co dziecko potrafi – nauczycielowi zrobić nie wolno.

Helen Parhurst

Plan daltoński – geneza, koncepcja

Praca nauczyciela to poszukiwanie metod i form pracy dostosowanych do indywidualnych potrzeb każdego dziecka, które sprawią, że uczenie stanie się procesem. Czy frontalny system uczenia, czyli wszyscy razem ten sam temat w tym samym czasie, sprawdza się w grupie dzieci o różnorodnych potrzebach indywidualnych? Z takim dylematem w swojej pracy dydaktycznej borykała się Helen Parkhurst. Pracując w małej szkółce miała do czynienia z grupą dzieci w różnym wieku i odmiennych potrzebach rozwojowych. Praca w takich warunkach skłoniła ją do opracowania takiego modelu pracy, który pozwoliłby jej realizację edukacji i wychowania dla wszystkich dzieci. Stworzyła w 1919 r. szkołę laboratoryjną w Dalton w Massachusetts w USA. Powstanie modelu

edukacyjnego zwanego od miasta, w którym był realizowany-planem daltońskim datowane jest na rok 1922, w którym wydano książkę H. Parkhurst. Sześć lat później ukazało się polskie tłumaczenie. Koncepcja edukacji planu daltońskiego rozprzestrzeniła się początkowo w USA, a następnie w Anglii i Holandii.

Kluczową ideą planu daltońskiego jest indywidualizacja procesu nauczania. Plan daltoński daje narzędzia i sposoby pozwalające na indywidualizację tego procesu, m.in.:

- umożliwia dostosowanie tempa nauki do możliwości dziecka,
- uczy polegania na sobie,
- rozwija inicjatywę i samodzielność – w działaniu i w myśleniu,
- inspiruje do poszukiwania najlepszych i najprostszych metod pracy,
- kształci poczucie odpowiedzialności za wykonanie podjętego działania,
- wdraża do samodzielnego uczenia się dziecka,
- to nie tylko wizualne pomoce, ale zmiana sposobu myślenia, działania dzieci i nauczyciela,
- to swobodny dostęp do tego, co dzieciom jest aktualnie potrzebne,
- to wolność decydowania bez ciągłego pytania: *Czy mogę?*

Plan daltoński stwarza możliwości do niezależnej i samodzielnej pracy każdego dziecka. Dziecko ma możliwość działania, mierzenia się z materią edukacyjną i społeczną, a nie sięgania wyłącznie po gotowe rozwiązania. Dziecko otrzymuje prawo wyboru. Może samo zaplanować, kiedy wykona wyznaczone zadania. Proces edukacji wg planu daltońskiego jest wizualizowany, co pozwala dzieciom lepiej zrozumieć i zapamiętać zasady funkcjonowania w miejscu, w którym przebywają, czyli w przedszkolu. Wizualizacja procesu dydaktyczno – wychowawczego odbywa się poprzez wyposażenie sal w kolorowe obrazki stanowiące swego rodzaju instrukcje, które doskonale ułatwiają dziecku samodzielne funkcjonowanie.

W koncepcji planu daltońskiego nauczyciel nie jest liderem procesu, lecz osobą wspierającą i nie tylko on bierze odpowiedzialność za proces uczenia, lecz część tej odpowiedzialności powierza dziecku. Jest obserwatorem i podejmuje działanie wtedy, kiedy jest naprawdę potrzebny. Nauczyciel nie jest nauczycielem, który ,,naucza", ale osobą, która stwarza sytuacje w których dziecko uczy się – bo samo tego chce.

Plan daltoński w Polsce

Plan daltoński dotarł do Polski w okresie 20-lecia międzywojennego, a pionierką przeniesienia go do naszych szkół była dr Jadwiga Młodowska, dyrektorka Państwowego Seminarium Żeńskiego w Chełmie. Nowa idea edukacji zainteresowała znanych pedagogów: Bogdana Nawroczyńskiego, Henryka Rowida. Plan daltoński wdrażano z powodzeniem w szkołach w Warszawie, Krakowie, Radzyniu i Krzemieńcu. Wybuch II wojny światowej zahamował rozwój koncepcji na blisko 80 lat.

Powrót koncepcji planu daltońskiego w 2007 r. nastąpił dzięki Annie Wróbel – Prezes Polskiego Komitetu Światowej Organizacji Wychowania Przedszkolnego OMEP po nawiązaniu przez nią współpracy z holenderską fundacją Dalton International. Dzięki wsparciu Dalton International w czerwcu 2011 r. powstało Polskie Stowarzyszenie Dalton w Ostrowcu Świętokrzyskim. Obecnie stowarzyszenia daltońskie istnieją w dwunastu krajach, a placówek daltońskich jest już ponad 400.

Współczesna edukacja potrzebuje zmian. Wiele mówi się o potrzebie indywidualizacji, stwarzania dzieciom warunków do samorozwoju. Przed nauczycielami stoi trudne zadanie – wychowanie dziecka ku przyszłości, tak by stało się samodzielną i odpowiedzialną jednostką umiejącą współpracować i komunikować się z innym człowiekiem. Koncepcja edukacji daltońskiej stwarza takie możliwości. Plan daltoński to koncepcja polegająca na wdrażaniu do samodzielności w działaniu, podejmowaniu inicjatyw i odpowiedzialności za swoją pracę, a także rozwijająca umiejętność współpracy.

Plan daltoński w Przedszkolu Publicznym w Boguchwale wyróżnionym w 2019 r. certyfikatem *Przedszkole Daltońskie*

W roku 2015 r. zachęciłam jako dyrektor przedszkola nauczycieli do podjęcia innowacji pedagogicznej planu daltońskiego. Rada pedagogiczna zaangażowała się w realizację innowacji pod nazwą *Do samodzielności, odpowiedzialności i współpracy z planem daltońskim* jako ich głównych zasad. Trzy zasady daltońskie to: **odpowiedzialność, samodzielność współpraca.**

Plan daltoński stwarza możliwości rozwoju **odpowiedzialności.** Z jednej strony daje dzieciom wolność wyboru: jakie zadania będą wykonywały, kiedy, jak i z kim. Z drugiej zaś wychowankowie stają się

odpowiedzialni za wyniki swojej pracy. Powierzanie dziecku różnych obowiązków, planowanie pracy i wywiązywanie się z tego motywuje je jeszcze bardziej i powoduje, że dziecko staje się świadomym i odpowiedzialnym uczestnikiem procesu edukacyjnego.

Samodzielność w planie daltońskim oznacza, że dzieci samodzielnie rozwiązują problemy, same wykonują zadania i poszukują właściwych rozwiązań. Samodzielna praca bardzo dobrze działa na motywację. Dzieci z chęcią podejmują działania wymagające ich aktywności. Samodzielność stanowi ważny czynnik dydaktyczno-wychowawczy. Gdy dzieci pracują samodzielnie, mogą to robić na własnym poziomie, a nauczyciel ma więcej czasu by pomóc tym dzieciom, które tej pomocy potrzebują. Dzięki wspieraniu samodzielności uczą się obchodzić z własnymi możliwościami.

Współpraca w planie daltońskim zawiera w sobie kontekst społeczny i dydaktyczny. Dzieci nie tylko uczą się współżycia w grupie i wzajemnego szacunku, ale także pracy zespołowej. Zdobywają umiejętności współpracy z innymi dziećmi i wspólnego osiągania wyznaczonych celów. W wymiarze dydaktycznym zmierza do tego, aby dzieci nabyły umiejętność współpracy z każdym, a nie tylko z najbliższym kolegą.

Rozpoczynając przygotowania do realizacji koncepcji Planu daltońskiego nauczycielki uczestniczyły w latach 2015-2018 w szkoleniach prowadzonych przez Panią Katarzynę Dryjas – Prezesa Polskiego Stowarzyszenia Dalton oraz w międzynarodowych konferencjach, które odbyły się w Poznaniu, Łodzi i Lublinie. Podczas konferencji nauczycielki uczestnicząc w wizytach studyjnych w daltońskich przedszkolach i szkołach miały możliwość obejrzenia jak wygląda praca dzieci z planem daltońskim.

Każda sala została odpowiednio przygotowana do realizacji Planu daltońskiego. Dzięki niestandardowym środkom dydaktycznym, organizacji przestrzeni, wydzieleniu miejsc do działań tematycznych i zgromadzeniu w nich odpowiednich materiałów dydaktycznych, dzieci mają ogromną szansę na swobodne podejmowanie samodzielnych działań. Elementem, który im w tym pomaga, wykorzystywanym w naszej codziennej pracy, jest wizualizacja procesów. Opiera się ona na barwnych ilustracjach przedstawiających w sposób symboliczny różne procesy oraz działania podejmowane przez dzieci. Wizualizujemy m.in.: następujące po sobie: dni tygodnia, miesiące w roku, obchody urodzin dzieci. Wizualizujemy planowanie kolejnych czynności. Każdy poranek w przedszkolu to wspólne zaplanowanie dnia. Razem z dziećmi nauczycielka umieszcza na tablicy obrazki przedstawiające kolejne czynności, które będą następowały w przedszkolu. Dzieci doskonale orientują się co będą za chwilę robić i czują się współodpowiedzialne za realizację planowanego dnia. Znając występujące po sobie poszczególne etapy dzieci czują się bezpieczne. Czerpanie wielu informacji z przestrzeni edukacyjnej, nie tylko zaspokaja potrzeby przedszkolaków, ale umożliwia im także świadomy udział w procesie edukacyjnym.

Każdy dzień w sali rozpoczyna się od zaznaczenia swojej obecności na tablicy i pogody w kalendarzu pogody. Do obowiązków dzieci należy także wyznaczanie dyżurnych na tablicy dyżurów. W dobrym wypełnianiu obowiązków dyżurnych pomagają przygotowane, specjalnie symboliczne instrukcje. W każdej z sal znajdują się tablice zadań przeznaczonych do realizacji w danym tygodniu. Przedszkolaki mogą także samodzielnie kontrolować czas swojej pracy, w czym pomagają im kolorowe zegary.

Nasze działania daltońskie skierowane są również na pracę w parach i zespołach zadaniowych. Pozwala to dzieciom uczyć się kooperacji tak potrzebnej nie tylko na kolejnych etapach edukacyjnych, ale również w życiu.

Efekty

W codziennej pracy z planem daltońskim widzimy w jaki sposób dzieci zmieniają się w miarę rozwijania samodzielności, odpowiedzialności i współpracy. Nauczycielki wielokrotnie podkreślały, że przedszkolaki stają się bardziej samodzielne, a powierzane im zadania skutkowały dyscypliną oraz odpowiedzialnym wywiązywaniem się z przydzielonych obowiązków. Dzieci stają się również bardziej aktywne, co zauważają rodzice. Starają się zainteresować rodziców swoją pracą, zadaniami i obowiązkami, a zwizualizowane instrukcje dają im poczucie wiedzy na temat tego co robią.

Wprowadzenie planu daltońskiego w naszym przedszkolu wpłynęło na zmianę organizacyjno-metodyczną, zmniejszeniem pracy frontalnej na korzyść indywidualnej, a także na wybór innej strategii pracy nauczyciela. Plan daltoński to koncepcja szeroko

wpływająca na całą pracę przedszkola i mimo funkcjonowania wg takich samych zasad, jest niepowtarzalną, mającą własną charakterystyczną tożsamość, a nauczycielki stały się nauczycielkami daltońskimi.

Efektem realizacji innowacji pedagogicznej w oparciu o pedagogikę planu daltońskiego było przeprowadzenie w dniu 26 kwietnia 2019 audytu przez prezesa Polskiego Stowarzyszenia Dalton panią Katarzynę Dryjas, którego wynikiem było otrzymanie 15 maja 2019 r. certyfikatu Przedszkola Daltońskiego jako placówki realizującej zasady edukacji Planu daltońskiego.

Opracowała: Renata Traciak
dyrektor Przedszkola Publicznego
w Boguchwale

PRZYKŁADY DOBREJ PRAKTYKI

Edukacja na miarę XXI wieku (cz. II)

Kontynuując rozpoczęty w poprzednim wydaniu MERITUM temat nowatorskich działań w dziedzinie europejskiej współpracy szkół przy wykorzystaniu nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych w celu rozwijania kompetencji cyfrowych uczniów i nauczycieli warto podkreślić, iż realizacja projektów eTwinning z powodzeniem może być realizowana również w szkołach podstawowych, przy udziale najmłodszych uczniów.

Projekty eTwinning w Szkole Podstawowej nr 4 w Tarnobrzegu nagrodzonej w 2018 r. tytułem *eTwinning School SP*

4 w Tarnobrzegu wyróżniona ośmioma Krajowymi Odznakami Jakości oraz Europejską Odznaką Jakości przyznaną przez międzynarodowe Biuro eTwinning w Brukseli realizuje różnorodne tematycznie projekty eTwinning. Współpracujący ze sobą nauczyciele przed przystąpieniem do zadań, określają cele, które są zgodne z założeniami podstawy programowej, dokładnie planują działania, określają ich czas oraz przewidują rezultaty swojej pracy. Każdy projekt odpowiada zainteresowaniom i potrzebom współpracujących grup. Jest otwarty na modyfikacje i pomysły, które powstają w wyniku realizacji poszczególnych zadań projektowych. Zaangażowani w działania nauczyciele poszukują nowych, ciekawych rozwiązań, obserwują aktywności uczniów i dopasowują metody pracy do ich potrzeb.

Planowanie pracy, bez sztucznego podziału na poszczególne edukacje, sprawia, że podejmowane działania mają charakter interdyscyplinarny. Korzystanie na zajęciach z nowych technologii, laptopów, tabletów, czy mini robotów przyczynia się do zwiększania atrakcyjności procesu nauczania i wpływa mobilizująco na uczniów. Dzieci z ochotą uczą się korzystania z aplikacji i programów, które wykorzystują do realizacji poszczególnych działań. Przykładem takiego zadania może być tworzenie prostych animacji w programie Scratch, dzięki któremu w dowolny sposób przedstawiają treść przeczytanej książki, prezentują dialogi bohaterów, tworzą sceny z wykonanych przez siebie ilustracji. Korzystając z tabletów układają programy w Scratch Junior, tworzą wymyślone przez siebie historie lub uczą się redagować swoje wypowiedzi, przygotowują ogłoszenia, interaktywne kartki z życzeniami.

Popularnym narzędziem wykorzystywanym w projektach eTwinning są programy służące do tworzenia interaktywnych książeczek, komiksów, ciekawych zdjęć i prezentacji. Posługiwanie się wspomnianymi pomocami rozwija dziecięcą kreatywność, ich nowe zainteresowania, rozbudza naturalną chęć poznawania, potrzebę poszukiwania i gromadzenia informacji. Nauka programowania wiąże się ze zdobywaniem wiadomości i umiejętności z zakresu różnych edukacji w nauczaniu wczesnoszkolnym. Testowanie, sprawdzanie działania nowych aplikacji sprawia dzieciom wielką radość, a przy okazji uczy. Wiadomości i umiejętności, które zdobywają nieświadomie, poprzez zabawę, powodują, że nabywanie nowych kompetencji przebiega w prosty i atrakcyjny sposób.

Udział nauczycieli w projektach eTwinning gwarantuje im możliwość podnoszenia swoich kwalifikacji. Daje mnóstwo satysfakcji z wykonywanych działań, przyczynia się do osobistego rozwoju, zapobiega zjawisku rutyny i pomaga odnaleźć się w cyfrowym świecie.

Opracowała: Dorota Deroń
nauczyciel SP 4 w Tarnobrzegu
ambasador programu eTwinning
w województwie podkarpackim